

Дудко П.М., к.е.н., доц., Вареник Д.С.

Київський національний університет технологій та дизайну
**ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ
МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА**

Анотація. У даній статті розглядається аналіз впливу ключових факторів на конкурентоспроможність малого підприємництва. На основі отриманих аналітичних висновків було визначено сучасний стан розвитку малого підприємництва та його структуру. На основі аналізу досліджень було визначено: ключові фактори впливу на конкурентоспроможність малого бізнесу в Україні; основні проблеми та перспективи розвитку конкурентоспроможності малого бізнесу в Україні.

Ключові слова: конкурентоспроможність; конкурентна стратегія; фактори впливу; мале підприємництво; законодавство; інвестиції.

Dudko P., Varenyk D.

Kyiv National University of Technologies and Design
**FACTORS OF INFLUENCE ON THE COMPETITIVENESS
OF SMALL BUSINESSES**

Abstract. This article examines the analysis of an impact of key factors on the competitiveness of small businesses. On the basis of the obtained analytical conclusions the current state of the development of small business and its structure were determined. Based on the analysis of the research it was determined: key factors of influence on the competitiveness of small business in Ukraine; the main problems and prospects for the development of the competitiveness of small business in Ukraine.

Keywords: competitiveness; competitive strategy; factors of influence; small business; legislation; investments.

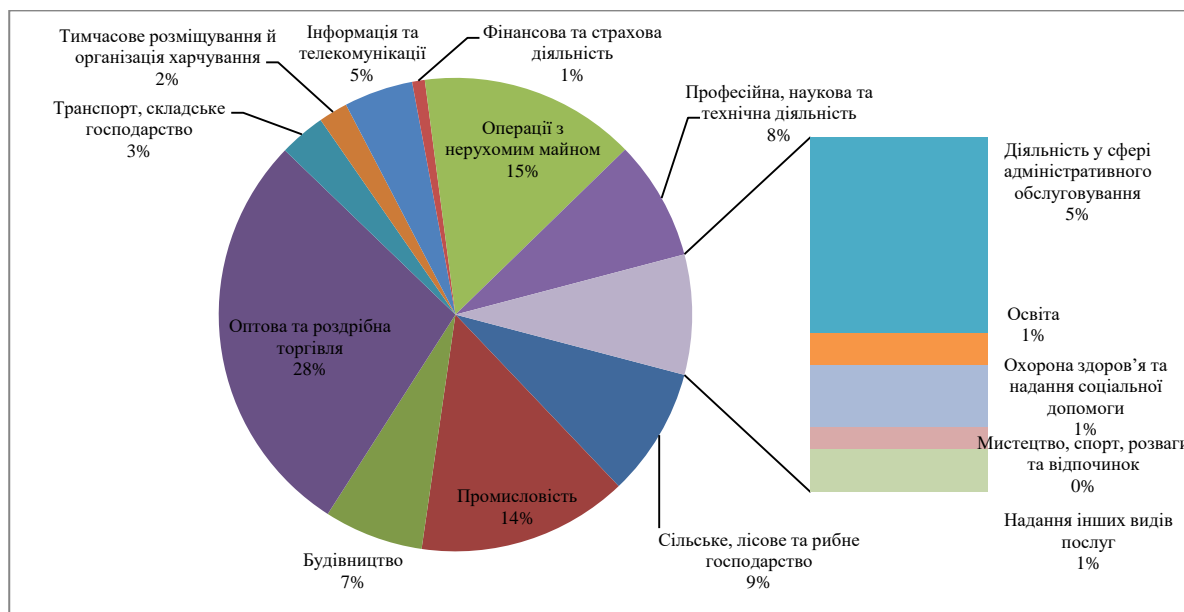
Постановка проблеми. Конкуренція в умовах ринку є головним регулятором суспільного виробництва. Вона є об'єктивним законом ринкових відносин, який примушує суб'єкти господарювання найбільш ефективно використовувати задіяні в процесі виробництва власні ресурси з метою виживання і розвитку. Щоб «вижити» і забезпечити успіх на ринку мале підприємство має прагнути до підвищення якості продукції та обслуговування при цінах, що влаштовують споживача. Тільки на цій основі малі компанії можуть розраховувати на прибуток, а також на виживання і подальший сталий розвиток.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання про фактори впливу на конкурентоспроможність малого бізнесу були висвітлені багатьма вітчизняними та зарубіжними дослідниками такими як: О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник, Д. Адаїр, Н.Н. Скворцов, Н.П. Тарнавська, П. Друкер, Д. МакГрегор, І. Хіггенс.

Мета статті та постановка завдань. Метою дослідження є аналіз основних факторів, які впливають на конкурентоспроможність малого бізнесу в Україні

Виклад основного матеріалу. Розвиток малого бізнесу є одним із пріоритетних завдань держави в найближчі роки. «Стратегія розвитку малого та середнього підприємництва до 2030 г.» передбачає зростання частки малого та середнього бізнесу в ВВП країни до 40% до 2030 р. З початку 2018 р. спостерігається збільшення чисельності малих підприємств на 10% в порівнянні з серпнем 2017 р. [4].

Майже половина малого бізнесу зосереджена в торгівлі та промисловому господарстві, на частку цих видів діяльності припадає третина всієї виручки малого підприємництва. Галузева структура представлена на рис. 1.

Джерело: зроблено авторами на основі даних джерела [2].

Рис. 1. Структура малого підприємництва Україна станом на 2019 рік

Завдання з підтримки і розвитку малого бізнесу, які стоять перед державою, вимагають величезних зусиль: частка малого бізнесу у ВВП України становила 15% за підсумками 2019 р. [3], тобто, фактично необхідно досягти подвоєння частки підприємництва в ВВП країни 2030 року. Слід зазначити, що в індустріально розвинених країнах частка малого бізнесу у ВВП становить понад 50%, таким чином, малий бізнес є основною рушійною силою економік цих країн.

Переваги малого бізнесу: легко адаптується до поточних умов, стійкий до зовнішніх змін, розвиває господарську взаємодію; проявляє гнучкість, зміцнює і підтримує ринкову економіку; сприяє зменшенню безробіття створюючи нові робочі місця; все більше бере участь у розвитку інноваційної економіки.

Однією з основних проблем, які гальмують розвиток підприємництва для багатьох власників малого бізнесу є недостатність або відсутність фінансових коштів. Багато підприємців навіть і не намагаються звертатися за державною підтримкою, пояснюючи своє небажання тривалістю і складністю процедур оформлення, високою ставкою по кредитах, вимогою застави або поручительства при оформленні кредиту, умовами погашення кредитів.

Не менш важливим є конкуренція між малим та великим бізнесом. Доволі часто великі корпорації просто «з'їдають» маленькі компанії, які не мають такою потужною бази клієнтів чи постачальників. Ось чому основним завданням малого підприємства є вміння пристосовуватися до змін зовнішніх умов і бути конкурентоспроможним на ринку своєї діяльності.

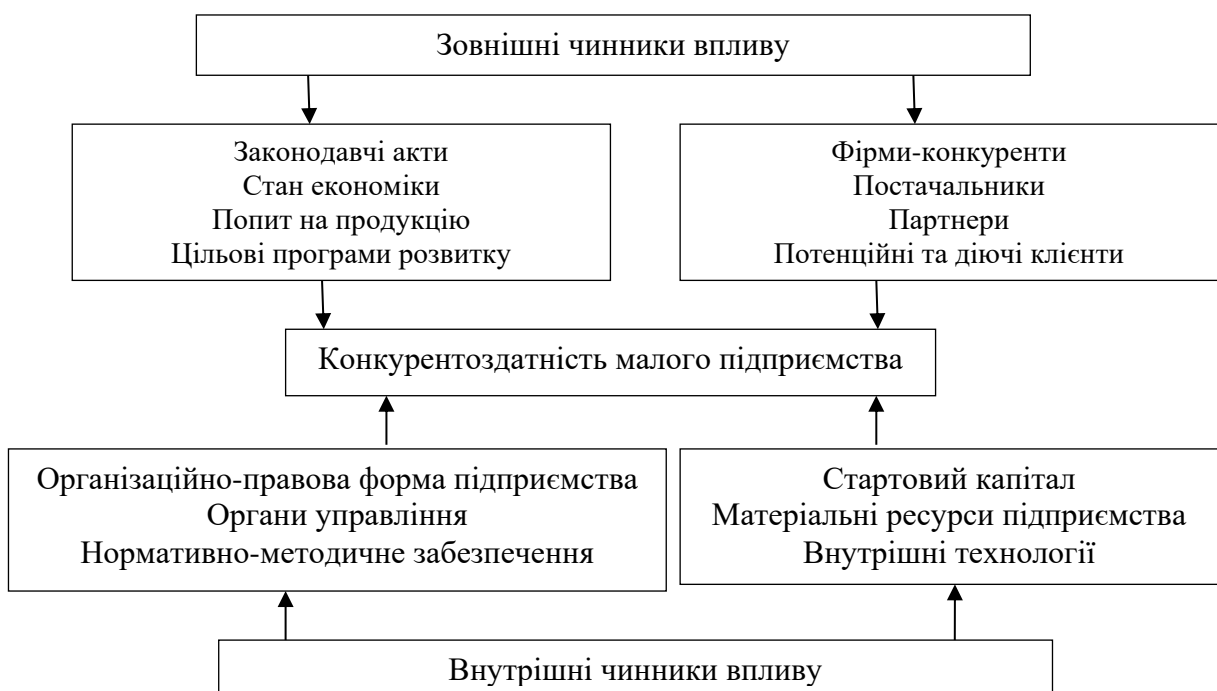
М. Портер [5, с. 65] визначає конкурентоздатність підприємства як здатність успішно оперувати на конкретному ринку в даний період часу шляхом випуску і реалізації конкурентоспроможних виробів і послуг.

Конкурентоздатність будь-якого підприємства, в тому числі і малого, залежить від наявності та значущості його конкурентних переваг, завдяки яким забезпечуються фінансова, економічна та ринкова стійкість. Для суб'єктів малого підприємництва базові конкурентні переваги визначаються знаннями і талантом працюючих там людей, їх здатністю і прагненням займатися науковими дослідженнями, умінням не тільки генерувати бізнес-ідеї, а й комерціалізувати їх.

Операційними факторами конкурентоспроможності малих підприємств виступають:

- ефективність освоєння нових технологій, яка за висновком економіста Г.А. Єременко, в чотири рази вища, ніж в організаціях великого бізнесу [1, с. 34–35].
- новизна продукції, що виробляється, яка завжди буде користуватися попитом на ринку;
- швидкість здійснення всіх етапів бізнес-процесу (малим підприємствам потрібно на одну третину менше часу на розробку і доведення до ринку нового продукту в порівнянні з великими підприємствами).

Система чинників, що впливають на конкурентоспроможність малого підприємництва, повинна розглядатися з позиції ідентифікації цільового конкурентного простору (рис. 2).

Джерело: розроблено автором на основі джерел [7, 6].

Рис. 2. Система впливу групи чинників на конкурентоздатність
малого підприємства

До гнучких ендогенних факторів, які формують конкурентоспроможність суб'єктів малого підприємництва, відносяться ті, які оперативно реагують на зміни. Жорсткі фактори вимагають більш тривалого часу для внесення відповідних коригувань.

Основними проблемами, що гальмують розвиток малого підприємництва в Україні, є:

- слабка орієнтованість нормативно-правової бази на стимулювання розвитку малого підприємництва;
- недостатнє ресурсне забезпечення (фінансове, майнове і інформаційне) суб'єктів малого підприємництва та організацій інфраструктури підтримки малого підприємництва;
- недостатній доступ до стартового капіталу для підприємців-початківців;
- недостатній доступ до капіталу для реалізації перспективних проектів розвитку підприємств;

- недостатньо розвинена система державної гарантійної підтримки суб'єктів малого та середнього підприємництва;
- дефіцит кваліфікованих кадрів, недостатній рівень професійної підготовки, недостатній освітній рівень керівників і фахівців, що працюють в суб'єктах малого і середнього підприємництва;
- низький рівень розвитку інфраструктури підтримки малого в різних регіонах України.

Вищевказані проблеми визначають необхідність і подальший розвиток основних напрямків державної підтримки малого підприємництва в Україні.

Політика нашої держави в області малого і середнього підприємництва має бути спрямована на формування сприятливих умов для їх сталого розвитку та пріоритетними напрямками мають бути:

- 1) вдосконалення нормативно-правової бази, що регулює розвиток державної підтримки малого підприємництва;
- 2) усунення адміністративних бар'єрів, що перешкоджають розвитку малого і середнього підприємництва в нашій державі;
- 3) посилення взаємодії виконавчих органів державної влади України і органів місцевого самоврядування з підприємницькими структурами з метою розвитку державної підтримки малого та середнього підприємництва;
- 4) забезпечення більш високих темпів розвитку малого підприємництва в інноваційній сфері;
- 5) підвищення кваліфікації та перепідготовки осіб, зайнятих у сфері малого бізнесу;
- 6) залучення малих підприємств в зовнішньоекономічну діяльність та залучення зарубіжних інвестицій у сферу малого бізнесу;
- 7) розвиток інфраструктурної підтримки малого і середнього підприємництва.

Реалізація пріоритетних напрямків сприятиме сталому розвитку малого підприємництва в нашій державі та підвищуватиме рівень якості життя населення України.

Стратегічними конкурентними перевагами малих підприємств є їх гнучкість і мобільність, здатність швидко реагувати на зміни потреб ринку. Конкурентні переваги не довговічні, оскільки завдяки новим знанням та вмінням досить швидко з'являються нові конкуренти.

Таким чином, фактори, що впливають на конкурентоспроможність підприємств, відображають різні аспекти ринкової діяльності суб'єктів малого підприємництва, а також безпосередній вплив держави, яка є чи не основним чинником впливу на зростання та розвиток малого підприємництва в Україні.

Висновки. Розвиток малого підприємництва в Україні знаходиться на доволі низькому рівні та потребує значних структурних змін в законодавстві. Його основною перевагою є гнучкість, оперативність та здатність адаптуватися до змін зовнішнього середовища, тому формування конкурентоспроможності малого бізнесу піддається впливу з боку різних факторів, які складають серйозну перешкоду для малих підприємств. Найважливішим фактором впливу на конкурентоспроможність малого підприємництва є відсутність державної підтримки та недосконала законодавча база, які в сукупності з розвитком корупції в Україні зовсім не створюють перспектив розвитку для малих компаній.

Список використаної літератури

1. Аналіз фінансового стану та інвестиційної привабливості підприємства: навч. посібник / Е. І. Крилов, В. М. Власова, М. Г. Єгорова та ін. М.: Фінанси і статистика, 2014. 192 с.

2. Кількість підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2019 році. URL: <http://kh.ukrstat.gov.ua/index.php/kilkist-pidpriemstv-za-ikh-rozmiramy-za-vydamy-ekonomichnoi-diiialnosti>.
3. Малий та середній бізнес в Україні дає 55% ВВП – Кабмін. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/10596576-maliy-ta-seredniy-biznes-v-ukrajini-daye-55-vvp-kabmin.html>.
4. Показники структурної статистики по суб'єктах господарювання з розподілом за їх розмірами. Державна служба статистики України. 2018. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Портер М. Е. Конкуренція. Пер. з англ. М.: Вільямс, 2003. 496 с.
6. Пунгін І. В., Пунгіна В. С. Систематизація показників оцінки конкурентоспроможності та ефективності на підставі цільового підходу. *Сучасна конкуренція*. 2010. № 1.
7. Хруцький В. С., Корнеєва В. Е. Сучасний маркетинг: настільна книга по дослідженню ринку. М.: Фінанси і статистика, 2002. 528 с.